

Balbulakdan bir owurt

Category: Halk döredijiliği we rowaýatlar, Kitapcy
написано kitapcy | 21 января, 2025

Balbulakdan bir owurt MIRASGÄRİÑ UMMANYNDAN

Milli miras. Onuň manydyr mazmun jähtiniň jaýdarlygy. Balbulaga gaýra dur diýyän datly dünýäsi. Asyrlardan aşyryp okalan goýazy gory. Ondaky tükeniksiz taryhylyk. Şol taryhylygyň bar babatlardaky alga alarly ajaplygy. Gunt (gurşun) düşen ýaly peseňli älemi, ýalana ýaransyz tereňligi, onda-da tälim-terbiye alybermeli, huşa hemáaty bizi benduwanlyga ýetirdi.

Şeýdibem, edenli eždatlarymyzyň medeni mirasyndaky nepis nemunalary ýygnamagyň ýokawuntly ýoluna düsdük. Köme sumkamyzy süýräp, ýaban ýatyşymyza güneşlu diýarymyzyň köp ýerlerini sökme kemini goýmadyk. O taýlardaky göwni galakymlı gojalar, misli gurhan ejeler bile hemsöhbet bolduk.

Şeýdip gapysyndan girdigiň, «Bäý-bä!» diýdirýän giň göwrümlı edebi-etnografik muzeýiň teki tutuldy. Yedi ýuze ýakyn şirewüntli rowaýat, iki yüz gowrak goşgy, on sekiz müňe ýakyn atalar sözi, dört yüz çemesi halk hekimçiliği taýýar boldy.

Biz gzylyň gyryndysy ýaly milli mirasymyzy ýygnamaly. Onda-da jonnuk galamymyздyr kertilmez kagyzymyzy gapdalymyzdan goýman, gaçymyz giden ýaly bolup ýygnamaly. Özüni-de, ýerli-ýerden, gözümize gurt düşen dek, ýadaman-ýaltanman ýygnamaly. Çünkü, biz özümüzü ösňedip-ösdürüp, şu deňli-derejelere ýetiren könelerimiziň öñündäki nesil bergidarlygymyz. Pir emri ýaly wajyp wezipämiz.

Indi bolsa, şol wajyp wezipä düşünýän şägirdim Aşyr SALYH tarapyndan toplanan halk pähimleriniň bir ülsünü hak hossalraryna hödürlemekçi.

Ümür ESEN,
mirasgär.

► BALBULAKDAN BIR OWURT

Abraýyň,
Gaznaň.

* * *

Agyzlyň agzynda,
Toýnaklyň tozunda.

* * *

Ataň-eneň bozlamasyn,
Gardaşlaryň yzlamasyn.

* * *

Atyň seýsi duşsa
Guş bile dalaşar.

* * *

Barsyz bolmasa,
Barjamly bolmaz.

* * *

Baş atana-da, baş at,
Daş atana-da, baş at.

* * *

Başy artanyň,
Goşy artar.
Goşy artanyň,
Aşy artar.
Aşy artanyň,
Işı artar.
Işı artanyň,
Ýaşy artar.

* * *

Beren eliň,
Berekedi artar.

* * *

Berimsize gul bolandan,
Börä ýal bol.

* * *

Bir güýzlük,
Üç ýazlyk.
Bir gün ömre,
Müñ gowga.

* * *

Bir-ä, ýagsylygyň göm,
Birem kişi aýbyny.

* * *

Burnumam ýok,
Pohumam.

* * *

Wada kylmak karz,
Karzy bermek parz.

* * *

Gadyram karz,
Hödürem.

* * *

Gadyr eden,
Gadyr görer.
Hödür eden
Hödür görer.

* * *

Gara gadyr,
Keçe göwün.

* * *

Gezeklige
Gazykdyr.

* * *

Garahmede barsaň,
Akga-da-akga.
Topaza barsaň,
Şakga-da-şukga.

* * *

Gep otarsaň,
Çep bolar.
Ot otarsaň,
Nep bolar.

* * *

Gepe gulak gerseň,
Dagdaky tekäň,
Buşugyny eşidersiň.
Pähime gulak gerseň,
Dagdan tapmadypyň
Duldan taparsyň.

* * *

«Hiç» diýip ökünenden,
«Giç» ekinen ýagşy.

* * *

Gowy göreviňden, gaça dur.

* * *

Goýnuň eti süýji,
Dilegi aky.

* * *

Goýun saýlatsaň,
Möjege saýlat.

* * *

Göwni bölekdenem bolma,
Ýeke dalakdanam.

* * *

Göwnüňe gelen,
Alnyňa gelmesin.

* * *

Göwnüňi pes tut,
Derýalaram pese akýandyr.

* * *

Göwün göwni görmese,
Gyz göwni görmez.

* * *

Gülüp gowga galan,
Ölüp toba gelen.

* * *

Gulak eşidenini
Göz görmesin,
Göz göreninem,
Ojakdan sowsun.

* * *

Gyz bala,
Uz bala.

* * *

Gyñyrja-da bolma,
Goñurja-da.

* * *

Gyşyk ýük ýol almaz,
Könek köze bolmaz.

* * *

Daýhany ýer tanar,
Bakgaly bazar.

* * *

Damja damsа,
Derýa daşar.

* * *

Daşa dolag,
Dile çolag.

* * *

Deñziň düri düýbünde.

* * *

Dogumlam bol,
Dolançaklam.

* * *

Dost-dostdan

Gaçmalam däl,
Geçmelem däl.

* * *

Dost öýi ~ ybadat.

* * *

Doýup dökünmedige,
Ýaňylyp, ökünmedige
Işem buýurma,
Ýoldaşam bolma.

* * *

Dynçlygyň ýagşysy,
Gulak dynçlygy.

* * *

Ýeke bolup ýol bilenden,
Ýedi bolup azaşaý.

* * *

Ýekelik ~ ýetimlik.

* * *

Ýer aldamazam,
Aldatdyrmazam.

* * *

Ýerde ýer bar.

* * *

Ýerden bereket,
Ilden adalat
Göterilmesin.

* * *

Ýetmiş boldy,
Bitmiş boldy,
Gitmiş boldy.

* * *

Ýolam bol
Arça-da bol,
Ýolamanam.

* * *

Ýokuny tapsaň,
Ýag bil.
Köküni tapsaň,
Bag bil.

* * *

Jany saga
0wkat tapdyr.

* * *

Jedel jeň getir,
Doga ýaň.

* * *

Zeňlese-de nan,
Gatasada.

* * *

Il adamy,
Ýol adamy,
Du:l adamy.

* * *

Iliň iti bilenem,
Işiň bolmasyn,
Ýalagy bilenem.

* * *

Ilki özüňi öwren,
Onsoň yzyňy.

* * *

Iňñe ýalyny,
Iner etme.

* * *

It başly,
Dokuz aýakly.

* * *

Içiň gyssa,
Bazara bar.

* * *

Ýyly suwam ýarar,
Ýyly sözem.

* * *

Ýüregiň gyssa,
Ýetimiň arkasyny sypala.

* * *

Kamatyň pesem bolsa,
Gymmadyň belent bolsun.

* * *

Kanagat ~ imanyň düşegi.

* * *

Kanagat kakylsa,
Iman tapylmaz.

* * *

Kişi maly göze därter.

* * *

Mollasam döwrüne görä,
Gaýrysam.

* * *

Mollanam halaýgyn,
Azaphonam.

* * *

Nebis gözde,
Gudrat sözde.

* * *

Owadanlyk ~ kyrk günlük,
Edenlilik ~ kyrk ýyllyk.

* * *

Oglum kapyram bolsa,
Gelnim musulman bolsun.

* * *

Ogluňa at münmäni öwret,
At münene yrsgal geler.

* * *

Ojagym bar,

Obam bar,
Günähim bar,
Tobam bar,
Imanym bar,
Käbäm bar.

* * *

Öz sandygyňa ýerleşmedik,
Kişi sandygynda saklatmaz.

* * *

Öz hakym,
Öz azabym.

* * *

Özi gidip,
Sözi galdy.
Gyşy gidip,
Ýazy galdy.

* * *

Özi neresse,
Agzam arassa.

* * *

Özüň üçin iýersiň,
Iliň üçin geýersiň.

* * *

«Öldi» diýip aglama,
«Galdym» diýip agla.

* * *

Ölmegem toba gelmek.

* * *

Öliň günäsini geçmedik,
Diriň günäsini geçmez.

* * *

Ömrüň bolsun,
Ýylyň gelsin.

* * *

Paýhas miwesi halallyk.

* * *

Pahyram penala,
Possunlynam.

* * *

Pišesiz at gazyga höwür.

* * *

Puluň bolsa,
«Aly aga-da, jan aga».
Puluň bolmasa,
«Aly kör-de, loly kör».

* * *

Pyglyň üýtgese,
Işıň gaýtdygy.

* * *

Päliň pis bolandan,
Päliň pes bolsun.

* * *

Söz saýlasaň,
Ýürek agyrmaz.
Ýol saýlasaň,
Aýak agyrmaz.

* * *

Sözenim ~ özenim.

* * *

Süýthorluk ~ bathorluk.

* * *

Süýşürdiň-de, iýmedimmi?
Uzatdyň-da, geýmedimmi?

* * *

Syr saklan,
Dür saklar.

* * *

Taýka kakla,
Gunanka sakla.

* * *

Togap etseň, sogap bar.

* * *

Ümeliği ümzügim,
Kümeli geleşigim.

* * *

Üç gyzlyň halyny
Günde bir sora.

* * *

Ussadyňky ezeli,
Ysnadyňky emeli.

* * *

Haýram adat,
Şerem.

* * *

Halal ~ mert,
Haram ~ namart.

* * *

Halal eseler,
Haram peseler.

* * *

Halala ýakynlaş,
Haramdan daşlaş.

* * *

Halallyk ~ keramat,
Haramlyk ~ garamat.

* * *

Halha törüň,
Halha äriň.

* * *

Haram bar,
Haýáram bar.

* * *

Haram iýen harsy gördüm,
Halal iýen barsy gördüm.

* * *

Haram halallykdan çykmaž.

* * *

Hezzet etseň «ešege»,
Çorba döker düşege.

* * *

Heleýi otyr,
Äri getir.

* * *

Hataňda argyn durmaz,
Aýynda berçin.

* * *

Hudaý beren, Hydyr gören.

* * *

Hudaý halal iýeniňkini tiz,
Haram iýeniňkini haýal eşider.

* * *

Huday her kişi
Göterjek ýükünü urar.

* * *

Hudaý hormatyň gaçyrmasyn.

* * *

– Ejiriň ýamany nämedir?

– Ejiriň ýamany ylymsylyk keselidir.

* * *

Ekseň dokunarsyň,
Ekmesen ökünersiň.

* * *

Ekip ekinen, doýup dokunan.

* * *

El ~ haýa, el ~ iman.

* * *

Ýabyly ~ ýarlyksyz.

* * *

Ýagşy bilen ýere bar,
Ýaman bilen göre bar.

* * *

Ýagşy it ýalagyndan,
Ýaman it gulygyndan.

* * *

Ýagşylyk etseň, ýanyňda gör.
Ýamanlyk etseň, alnyňda.

* * *

Ýagşyny il tanar, ýaltany pil.

* * *

Ýalan sözläniň, kaşygy bilinde.

* * *

Ýandagyň ody gursun, öweýiň ady.

* * *

Ýaňylmajak bolsaň, ýatyp tur.

* * *

Ýaramaz molla, din apaty.

Ýaramaz tebip, jan apaty.

* * *

Ýatar garna

Ýarpyrak. Halk döredijiliği we rowaýatlar